

به نام خدا

بررسی و نقد سیاست جنایی حاکم بر جرایم مواد مخدر در ایران

با تاکید بر تخفیف و تشدید
مجازات جرایم مرتبط با آن

مؤلف :

سمیه آقائی

کارشناس ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

انتشارات ارسطو

(چاپ و نشر ایران)

۱۳۹۹

تقدیم به :

پدر و مادر فداکارم و همسر عزیزم
دخترم سارینا و پسرم علی سیاوش
خواهر و برادر مهربانم
خواهر زاده ام زهرا ی نازنین
و خانواده محترم همسرم

فهرست مطالب

۱۱		مقدمه
۱۶		فصل اول : کلیات و مفاهیم
۱۷		مبحث اول : تعریف مواد مخدر و رونگردان
۱۹		گفتار اول : تاریخچه مواد مخدر در جهان و ایران
۲۰		بند اول : تاریخچه مواد مخدر در جهان
۲۸		بند دوم : تاریخچه مواد مخدر در ایران
۳۴		بند سوم : انواع مواد مخدر
۵۳		گفتار دوم : مواد روانگردان و انواع آن

بند اول : مواد روانگردان ۵۳

بند دوم : مواد مخدر ترکیبی ۷۳

مبحث دوم : مواد مخدر و روانگردان از دیدگاه علوم

جنایی و فقه جزایی اسلام ۷۷

گفتار اول: مواد مخدر و روانگردان از دیدگاه علوم جنایی .. ۷۷

بند اول: علل اعتیاد و قاچاق مواد مخدر از دیدگاه جرم‌شناسی عمومی ... ۷۹

بند دوم: اعتیاد و قاچاق مواد از دیدگاه جرم‌شناسی بالینی (کلینیکی) ۸۷

بند سوم : غیر قابل گذشت بودن مواد مخدر ۹۲

گفتار دوم : بررسی جرایم مواد مخدر و روانگردان از دیدگاه

فقه جزایی اسلام ۹۴

بند اول : دیدگاه فقهی نسبت به جرایم مواد مخدر ۹۴

بند دوم : جایگاه جرایم مواد مخدر در بین جرایم و مجازاتهای

شرعی ۱۰۳

مبحث سوم : استعمال مواد مخدر و روانگردان ... ۱۱۲

گفتار اول : مفهوم استعمال ۱۱۲

گفتار دوم : عناصر تشکیل دهنده استعمال ۱۱۵

بند اول : عنصر قانونی ۱۱۵

بند دوم : عنصر مادی ۱۱۷

بند سوم : عنصر معنوی ۱۲۷

فصل دوم : ضمانت اجرای کیفری مواد مخدر و

روانگردان در حقوق ایران ۱۲۹

مبحث اول : حقوق جزای اختصاصی مواد مخدر و

روانگردان ۱۳۰

گفتار اول : حقوق جزای اختصاصی مواد مخدر ۱۳۰

بند اول : جرائم اصلی و تبعی ۱۳۱

- بند دوم : بررسی جرائم وابسته به مواد مخدر ۱۹۶
- گفتار دوم : حقوق جزای اختصاصی مواد روانگردان ... ۲۱۶
- بند اول : جرائم ۲۱۷
- بند دوم : عناصر اختصاصی جرائم ۲۲۲
- مبحث دوم : حقوق جزای عمومی مواد مخدر ۲۲۸
- گفتار اول : قابل گذشت بودن یا نبودن جرائم مواد مخدر
..... ۲۲۸
- گفتار دوم : شروع به جرم در جرائم مربوط به مواد مخدر
..... ۲۳۵
- گفتار سوم : شرکت در جرائم مواد مخدر ۲۳۷
- گفتار چهارم : معاونت در جرائم مواد مخدر ۲۴۴
- گفتار پنجم : معاونت خاص در جرائم مواد مخدر ۲۵۲

- گفتار ششم : تبدیل و تخفیف مجازات در جرائم مواد مخدر
 ۲۵۶
- مبحث سوم : آیین دادرسی کیفری مواد مخدر ۲۶۶
- گفتار اول : صلاحیت رسیدگی به جرائم مواد مخدر ۲۶۶
- بند اول: صلاحیت ذاتی ۲۶۶
- بند دوم : صلاحیت محلی ۲۷۰
- گفتار دوم: قرار تأمین مناسب در مورد جرائم مواد مخدر ۲۷۶
- گفتار سوم : تجدیدنظر خواهی و قطعیت احکام و اعاده
 دادرسی (موضوع ماده ۱۸) ۲۷۹
- گفتار چهارم : عدم صلاحیت قاضی ۲۸۳
- گفتار پنجم: مرور زمان کیفری در جرائم مواد مخدر ۲۸۴
- گفتار ششم : اجرای احکام مواد مخدر ۲۸۶
- گفتار هفتم : ادله اثبات دعوا در جرائم مواد مخدر ۲۸۸

- بند اول : شهادت شهود ۲۸۸
- بند دوم : اقرار متهم ۲۹۱
- بند سوم : علم قاضی ۲۹۴
- بند چهارم : قرائن و امارت ۲۹۴
- مبحث چهارم: مجازاتهای مرتبط با جرایم مواد مخدر ۲۹۶
- گفتار اول : مجازاتهای اصلی ۲۹۶
- بند اول : مجازات اعدام ۲۹۸
- بند دوم : مجازات حبس (زندان) ۳۰۷
- بند سوم : مجازات شلاق (تازیانه) ۳۰۹
- بند چهارم : مجازات جریمه نقدی ۳۱۸
- بند پنجم : ضبط و مصادره اول ۳۲۸

گفتار دوم : موارد قانونی حبس در مورد جرائم مواد مخدر
 ۳۴۳

فصل سوم : تشدید و تخفیف مجازات ۳۴۷

مبحث اول : تشدید و تخفیف مجازات مرتکبین جرم‌های
 مرتبط با مواد مخدر و روانگردان ۳۴۸

گفتار اول : تعدد جرم ازجهات تشدید مجازات ۳۵۲

گفتار دوم : تکرار جرم ازجهات تشدید مجازات ۳۶۶

مبحث دوم : تخفیف مجازات مرتکبین جرم‌های مرتبط با
 مواد مخدر و روانگردان ۳۷۸

گفتار اول : عذرهای قانونی و علل وجهه جرم ۳۷۸

بند اول : عذرهای قانونی ۳۷۸

بند دوم : علل وجهه ۳۸۲

گفتار دوم : تخفیف مجازات ۳۸۸

بند اول : تعلیق اجرای مجازات ۳۹۲

بند دوم : اقدامات تأمینی ۳۹۵

نتیجه ۳۹۸

منابع ۴۰۴

منابع فارسی و عربی ۴۰۴

مقدمه

قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۶۷ به رغم اصلاحاتی که در سال‌های ۷۶ و ۸۹ داشته است، اما به عقیده برخی از حقوقدانان از این ضعف رنج می‌برد که بر کیفر بیش از اصلاح و درمان تاکید می‌کند. قانونگذار ایران در قانون مبارزه با مواد مخدر و اصلاحیه سال ۱۳۸۹ آن، همواره با تعیین مجازات‌های نامتناسب و سنگین بالاخص اعدام و حبس ابد، سیاست جنایی مبتنی بر سرکوب و کیفر را محور خود قرار داده است اما این سیاست جنایی

چندان مورد اقبال سیاست جنایی قضایی (رویکرد دستگاه قضا) قرار نگرفته است. سیاست جنایی حاکم بر جرایم مواد مخدر اساساً بر محور پاسخ‌های دولتی اعم از کیفری و غیر کیفری می‌چرخد ولی در قسمت پاسخ‌های غیر کیفری ناظر بر پیشگیری و درمان، نقش ارگان‌ها و سازمان‌های مردم نهاد محسوس است. جرم‌زدایی نسبی از اعتیاد، مشارکت دادن ارگان‌های غیردولتی و مردم نهاد در درمان معتادان و ترک اعتیاد، جرم‌انگاری مواد روان گردان صنعتی و تقلیل مصادره کل اموال مجرم به اموال ناشی از جرم، همکاری با کشورهای دیگر در امر تعقیب و رصد جرایم مواد مخدر، وضع ضمانت اجرای ابطال گذرنامه برای مرتکبین و تشدید مجازات سرکردگان

و عاملین اصلی جرایم مواد مخدر از موارد اصلاحیه سال ۱۳۸۹ قانون مبارزه با مواد مخدر تحت تأثیر سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر مصوب ۸۵ و کنوانسیون‌های بین‌المللی بالاخص کنوانسیون ۱۹۸۸ سازمان ملل متحد بوده است. در سیستم قضایی ایران به دلایل مختلف از جمله استفاده بی‌ضابطه و بی‌رویه از نهادهای عفو و تخفیف مجازات، عدم تمایل بسیاری از قضات به اجرای مجازات‌های شدید، کندی سرعت دادرسی‌های کیفری، تا حد زیادی اصول حتمیت و قطعیت مجازات‌ها متزلزل گردیده است.

مجازات‌های سنگین برای جرایم مربوط به مواد مخدر عامل موثری برای پیشگیری از قاچاق مواد مخدر و مصرف آن نخواهد بود؛ چرا که با تکیه بر آمار

رسمی و اذعان مسئولین مربوطه بعد از گذشت چندین سال از تصویب این قانون و صدور احکام قضایی سنگین نه تنها از شدت و شیوع جرایم ارتكابی کاسته نشده، بلکه بر گستره و تنوع آنها در حوزه مواد مخدر و روانگردان افزوده شده است. در این میان حقوقدانان دیگری بر این عقیده‌اند همان‌طور که شدت مجازات در مورد قاچاق مواد مخدر و مصرف آن تاثیر لازم را ندارد تخفیف مجازات و استفاده از جایگزین‌ها نیز نمی‌تواند آنچنان موثر باشد؛ زیرا عوامل اجتماعی و فردی قاچاق مواد مخدر باید ریشه‌کن شوند. جرایم مربوط به مواد مخدر جزء جرایمی محسوب می‌شوند که با ناهنجاری‌های اجتماعی در ارتباط است و باید با رویکردهای روانشناختی و آسیب‌شناختی اجتماعی

مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. این گزارش با رویکرد اولویت‌دهی به تشدید یا تخفیف مجازات در جرائم مربوط با مواد مخدر تهیه شده که مشروح آن را در این کتاب خواهیم.

فصل اول :

کلیات و مفاهیم

مبحث اول : تعریف مواد مخدر و رونگردان

سازمان بهداشت جهانی^۱ (WHO) در سال ۱۹۸۲ پیشنهاد کرده است که: «دارو یا مادهٔ مخدر در مفهوم کلی آن هر ماده یا ترکیبی از چند ماده شیمیایی است که از جمله مواد مورد نیاز بدن برای بقاء سالم آن به شمار نرفته و مصرف آن‌ها احتمال تغییری در کارکرد بیولوژیکی و حتی ساخت بیولوژیکی بدن را مطرح می‌سازد.»^۲ اگر به تعریف بالا مواد غیر شیمیایی نیز افزوده شود، تعریف نسبتاً کامل و فراگیری از مواد و

1. Word Health Organization

۲. بررسی اعتیاد و بازپروری معتادان - سازمان بهزیستی کشور، ۱۳۶۸،

داروهای اعتیادآفرین به دست خواهد آمد.

تعریف اعتیاد^۱: تعریف اعتیاد از تعریف معتاد جدانیست و معتاد به آنانی اطلاق می‌شود که از طریق مختلف (خوردن، تزریق، دود کشیدن و غیره) یک یا چند ماده از مواد مخدر را به طور مداوم مصرف می‌کند و در صورت قطع این عمل با مشکلات تنی، روانی و رفتار یه تنهایی و یا باهم رو برو می‌گردد.^۲ لذا معتاد از یک سو محصول کنش مدام و مرتب ارگانیسم بدن انسان و مواد طبیعی و شیمیایی است و از سوی دیگر محصول یک وفاق جمعی است.

۱. در معنی خاص یعنی اعتیاد به مواد مخدر

۲. بررسی اعتیاد و بازپروی معتادان، سازمان بهزیستی کشوری ۱۳۶۸،

گفتار اول : تاریخچه مواد مخدر در جهان و ایران

تاریخ مواد مخدر عمری به اندازه تاریخ بشری در این کره تاریخی دارد و همان گونه که تاریخ پیدایش بشر ناپیداست ، تاریخ کشف مواد مخدر هم ناپیداست ، اصولاً بشر از موقعی که وجود پیدا کرده است با طبیعت اطراف خودش مأنوس بوده و گیاهان را می شناخته است. به مرور که تاریخ بشر شکل میگیرد و تمدن های اولیه به وجود می آید ، انسان از گیاهان چه به صورت خودرو و چه به صورت کاشته شده درموارد مختلف از جمله تغذیه ، و درمان امراض استفاده می کرده است . مواد مخدر هم که عمدتاً از گیاهان مختلف به دست می آیند ، دراعصار گذشته مورد توجه انسان قرار گرفته و با توجه به اثرات

آن مورد استفاده قرار می‌گرفته است.

بند اول : تاریخچه مواد مخدر در جهان

عادت به مواد مخدر با تاریخ بشریت شروع می‌گردد، بسیاری از این مواد از زمان‌های خیلی قدیم شناخته شده و بین مردم شایع بوه است ، مثل برگ کوکا که آن را « گیاه آسمانی » می‌نامیدند و حشیش در شرق و خشخاش، تریاک و ترکیبات آن که بین مواد مخدر عمومیت و اهمیت بیشتری داشته از زمان‌های خیلی قدیم معروف بوده است. بامراجعه به اسناد و مدارک و سوابق تاریخی به طور قطع و یقین نمی‌توان گفت که خشخاش از چه تاریخ و زمانی به وجود آمده و مورد استفاده همگان به ویژه

اطباء قرار گرفته است ، الان با توجه به همان سوابق میتوان معتقد بود که کشت این گیاه پرسود و در عین حال خطرناک هزاران سال قبل از میلاد مسیح معمول بوده است. بشر از هفت هزار سال قبل، از وجود یک ماده قوی در خشخاش آگاه بوده است، همین قدمت و کهنسالی سبب گردیده است مورخین و نویسندگان درباره پیدایش آن قلمفرسایی کرده و از اثرات آن کتابها و داستانها به رشته تحریر درآوردند.^۱

در بین اهالی و ملل چین

افسانه‌های زیادی راجع به پیدایش تریاک به ویژه خشخاش گفته شده است. صرفنظر از این افسانه، در

۱. اسعدی، سید حسن ، مواد مخدر و روانگردان در حقوق جنایی ملی و بین‌المللی، چاپ اول، تهران: نشر میزان، ۱۳۸۸صص ۴۲ - ۴۳

لوح‌های سومریان که مربوط به تقریباً هفت هزار سال قبل می‌باشد از تریاک نام برده شده است. یونانی‌ها تریاک را اپیوم نامیده و اطباء ترکیباتی از تریاک را برای بیمارهای مختلف جسمی و روانی تجویز می‌کردند،^۱ جالینوس مشتقی از تریاک را نوشدارو نامید و برای مداوای بیماری‌های مختلف از قبیل صرف، یرقان، سنگ کلیه و غیره به کار می‌برده است. هومر در کتاب ادیسه آنجا که درباره مجالس بزم و خوش گذرانی یونانیان قدیم به توصیف می‌پردازد، می‌نویسد «ماده‌ای در مشروب می‌ریختند که درمیگساران کیف و نشاط زاید الوصفی تولید می‌کرد و در آن حالت مخصوص بود که غالب میهمانی‌ها

با انرژی (افراط در میگزاری با هیاهو در عید یونانیان) تبدیل می‌شد» در حدود چهار هزار سال قبل ، کشدین تریاک در چین نیز رایج بوده است . ظاهراً ابتدا خوردن تریاک رایج بوده و سپس با کشف تدخین ، استعمال آن به صورت دود کردن رایج گشته است و لذا تاریخچه مواد مخدر با تاریخچه تدخین در دنیا عجین شده است که مختصری در این رابطه ذکر می‌کنیم.^۱

پس از کشف آمریکا در سال ۱۵۵۸ فرانسیسکو فرماندیش بنا به تشویق فیلیپ دوم پادشاه ان کشور مسافرتی به آمریکا کرده و درباره انواع و اقسام گیاهان درختان در آنجا مطالعات دامنه داری نموده

و در بازگشت مقداری تخم توتون به اسپانیا آورده و بدون ترتیب اولین بار این گیاه در اروپا کاشته شد. در سال ۱۵۸۶ رالف لین انگلیسی که در زمان سلطنت الیزابت با ده از هموطنان خود به شمال آمریکا مسافرت کرده بود و به انگلستان مراجعت و مقداری توتون و ادوات دودکشی همراه خود آورده بود و به عنوان هدیه و ارمغان به سروالتر رایبگ که یکی از رجل سیاسی انگلستان بود تقدیم کرده و به این ترتیب دود و استفاده از توتون از کشور انگلستان شروع گردید. در قرن هفدهم استعمال توتون از کشور انگلستان به تمام نقاط اروپا سرایت کرده و دامنه توسعه آن بعدها به آسیا و آفریقا کشیده شد. آلات و ادوات کشیدن توتون در اروپا به زبان انگلیسی به « پیپ »

نامگذاری گردید که طول آن خیلی زیاد بود. در کشور عثمانی به جای پیپ از وسیله‌ای که دنباله آن بلندتر از پیپ بود و به ترکی آن را «چپق» می گفتند استفاده می شد. خود گیاه را توتون میگویند زیرا به زبان ترکی یعنی دود در مورد اینکه در چه زمان از تریاک به صورت کشیدن دود استفاده شده و برای اولین بار آلات و ادوات مربوطه مانند « وافور » یا « نگاری » و امثال آن در کدام کشور استدلال کرد که تا تاریخ کشف قاره امریکا اصولا وافور و نگاری ساخته نشده بود شاید معتادین بانحاء دیگر مانند ریختن مقداری از تریاک در آتش و به مشام کشیدن دود حاصله از آن ، آن را استفاده می کرده اند چه اصولا تدخین پس از کشف قاره امریکا به سایر نقاط جهان به ارمغان و

سوغات رفته و مسلماً قبل از تدخین تریاک از کشیدن توتون و تنباکو استفاده می‌شده است. از نیمه قرن هجدهم کشیدن تریاک در چین و خاور دور تعمیم یافت؛ از تریاک که بگذریم، «مرفین» دیگر ماده مخدری است که از تریاک استحصال می‌شود در سال ۱۸۱۶ مرفین از تریاک تهیه شد (از هر ۱ کیلو تریاک یک کیلو مرفین به دست می‌آید)، از همان موقعی که مورفینسم در سال ۱۸۷۴ توسط «لوین» تعریف و توصیف گردید، اعتیاد به مرفین رو به پیشرفت نهاد. در سال ۱۸۸۹ هروئین (کلمه یونانی به معنی سنبل قدرت) به وسیله «درزر» از مرفین ساخته شد (هروئین به طریق شیمیایی در لابراتورهای خاصی با ترکیب «انیدریک استیک» و مرفین تهیه می‌گردد) از

هر کیلو مرفین ۹۰۰ گرم هروئین به دست می‌آید) از مشتقات معروف دیگر تریاک « کدئین » است که در سال ۱۸۳۲ ساخته شد . از جمله مواد مخدره دیگر یکی « کوکائین » است که برای استفاده طبی در سال ۱۸۸۴ توسط « کولر » عرضه گردیده که از برگ کوکا تهیه می‌گردد و در امریکای جنوبی ، جامائیکا، سیلان و جاوه کشت می‌گردد.^۱

حشیش یا ماری جوانا که بنگ و چرس هم گفته می‌شود، ماده مخدری دیگری است که از سرشاخه‌های گلدار و یا به میوه نشسته گیاه شاهدانه (کانابیز) گرفته می‌شود ؛ اعتیاد به این ماده مخدر در

۱. ساکی ، محمدرضا، جرایم مواد مخدر ، تهران ، انتشارات خ سوم ،

اروپای شرقی معمول گردیده ولی کشورهای مکزیک و ایالات متحده امریکا بیش ازهر جا در معرض تهدید قرار گرفتند.

«ال.اس. دی» ماده روانگردان خطرناکی است که در سال ۱۹۳۸ در لابراتورهای سوئیس برای مصارف طبی ساخته شده حالا از آن به عنوان «یکی از سلاح‌های جنگ سوم جهانی یاد می‌کنند»^۱

بند دوم : تاریخچه مواد مخدر در ایران

در ایران باستان ، در کتاب اوستا از گیاه کانابیز (شاهدانه) که به عنوان یک ماده بی حس کننده

۱. درباره انواع مواد مخدر در مباحث بعدی به طور مشروح بحث خواهیم کرد.

مرسوم بوده است نام برده شده^۱ البته ایرانیان باستان با وجود آشنایی با کانابیز به مواد مخدر معتاد نبودند ، بقراط حکیم و حتی بوعلی سینا و زکریای رازی به اثرات طبی و خواص و تریاک در گذشته پی برده و در معالجات مختلف بیماران از آن استفاده می کرده اند. در قرن هفدهم کشتیهای تجاری انگلیس ، این متاع مرگ آور را از خاور دور به ایران آورده و به درباریان هدیه می دادند که اکثر آنان را معتاد ساختند. « تاورنیه » که یکی از تجار (جهانگرد) فرانسوی بود، در زمان صفویه به ایران سفر کرده و در سفرنامه خود ضمن شرکت حرکت از مسیر به ایران مختصری

۱. دانش، تاج زمان، مجرم کیست ، جرم شناس چیست ، کیهان ، چاپ

به کشت خشخاش در ایران اشاره نموده و چنین می‌نویسد^۱ «... بعد از هفت ساعت راهپیمایی از طول دیوار افیون قره شهر عبور کردیم؛ چون زراعت مده آن خشخاش است که آن را از افیون میگیرند و در اینجا از همه نقاط خاک عثمانی بزرگتر است و این محصول زیادت‌ر به عمل می‌آید، هم اکنون (منظور زمان سفر تاورنیه است) در ایران زراعت می‌شود. اما در ممالک مغلول کبیر (هندوستان) به حد وافر کشت و زرع می‌شود» در این باره که در چه تاریخی کشیدن دود در ایران رواج یافته با توجه به سفر نامه تاورنیه می‌توان نتیجه گرفت که بلافاصله پس از

۱. کوهی کرمانی، حسین، تاریخ تریاک و تریاکی در ایران، انتشارات

نیم قرن شیوع دخانیات در انگلستان تدخین هم در ایران رایج گردیده است. در زمان سلطنت قاجاریه، کشیدن تریاک یکی از وسایل تجمّل دربار بود و به دلیل گرانی قیمت و کمیاب بودن مورد استفاده طبقات ثروتمند و اشراف بود. به تدریج علت ازدیاد تقاضا و کمبود عرضه، کشت خشخاش در ایران متداول و روستائیان و کشاورزان، بی خبر از عواقب وخیم این آفت خانمان برانداز و مهلک، به آن معتاد شدند. تریاک به عنوان داروی مسکن حتی به اطفال و نوزدان نیز خورانده می شد. فروش تریاک درانحصار دولت و یکی از منابع درآمد کشور محسوب می گشت. ایادی انگلیس مردم را به کشیدن تریاک تشویق می کردند، به زودی در هر کوی و برزن و مجالس

خصوصی و عمومی استعمال آن رواج یافت و سوغات استعماردر همه جا توزیع شد؛ سیاست سلطه‌گری انگلیس که مبتنی بر معتادنمودن اتباع کشورهای بی دفاع بود، تقلید کشورهای استعمارگر قرار گرفت و تعداد بی شماری از مردم کشورهای زیر سلطه آنان نیز به بلای خانمان سوز اعتیاد و خطر جدی جهان را مورد تهدید قرار داد.

تا قبل از پیروی انقلاب اسلامی ایران تا سال ۱۳۵۷ تعداد ۲ میلیون معتاد در ایران وجود داشت،^۱ در حالی که کل جمعیت کشور حدود ۳۵ میلیون نفر بود، یعنی ۶٪ کل جمعیت که فاجعه عظیمی بود، تا همین

۱. گزارش ستاد مبارزه با مواد مخدر، روزنامه کیهان شماره ۱۵۴۹۰،

تاریخ مصرف روزانه تریاک در ایران حدود دو هزار کیلوگرم بوده است^۱ و حاکی از عمق تجارت غیر قانونی تریاک در ایران می‌گردد. در سال ۱۳۳۷ هجری شمسی برای اولین بار هروئین به وسیله قاچاقچیان سودجوی بین‌المللی و آلوده نمودن جوانان به ایران وارد شد و به علت اینکه هروئین ، بی‌بو ، کم‌حجم و به آسانی قابل حمل و اثرات آن قوی‌تر از تریاک بود، بین جوانان شیوع یافت و در بین معتادان سابق نیز کم‌کم جای تریاک را گرفت^۲ ، با مراجع با اسناد و مدارک مربوطه و تاریخ ایران معلوم می‌گردد که قبل مشروطیت هم کشت خشخاش در ایران رواج

۱. گزارش مستر مینی ، مشاور سازمان ملل متحد در ایران ، اکتبر ۱۹۷۰

۲. گزارش مستر باگات ، سازمان ملل متحد در ایران ، تهران ، ۱۳۵۰ ،

کامل داشته به طوری که محصول تریاک در سال ۱۹۰۲ میلادی مطابق با ۱۲۸۱ هجری شمسی به دوازده هزار تومان بالغ می‌گردیده^۱ و حال آن که از سال ۱۹۱۰ به بعد (۱۲۹۰ هجری شمسی) که دولت انگلستان تدریجا در اثر فشار افکار عمومی از صدور مقادیر هنگفت و سرسام آور تریاک به خاور دور کاست، ایران صادرات تریاک خود را به چین توسعه داد تا آنجایی که این عمل مورد اعتراض مکرر جامعه ملل قرار گرفت.

بند سوم : انواع مواد مخدر

از مواد مخدر و براساس دیدگاه‌های مختلف تقسیم

۱. ممتازی ، مهدی ، مبارزات بین المللی با مواد مخدر ، زوار ، ۱۳۴۶

بندی‌های گوناگون به عمل آمده است و هر کدام از جنبه خاص و اشتراک ویژه‌ای به این تقسیم بندی مبادرت نموده اند. مثلاً از دیدگاه قانونی^۱ و از حیث اشتراک در میزان مجازات، مواد افیونی و حشیش و مشابیهین آن را در یک گروه و سایر ادویه مخدره در گروهی دیگر قرار داده اند. از دیدگاه پزشکی هم بر اساس اشتراک در نوع و اثر این مواد قائل به تقسیماتی شده اند^۲، از جمله: مواد مسکن^۳، خواب

۱. قامون مبارزه با واد مخدر مصوب ۱۳۷۶ و تصویب نمه راجع به فهرست مواد مخدر مصوب ۱۳۳۸

۲. دکتر شاملو، سعید آسیب شناسی روانی، چاپ چهارم ۷۷ رشد، ۱۳۷۲، صفحه ۲۷۲

آورها^۱، آرام بخش ها^۲، مواد محرک^۳، مواد دلیریوم
زا^۴.

الف- علائم اعتیاد به مواد مخدر: علائم اعتیاد
بسته به نوع ماده مصرف شده، مقدار آن و شخصیت
معتاد (سن، جنس، وضعیت جسمی و روانی و غیره)
فرق می کند و عموماً آثار روان شناسی که بلافاصله
دیده می شود عبارتند از:

۱. تخفیف حرکات ارادی

۲. نقصان میل جنسی

-
1. Hypnotics
 2. Simulation
 3. SgurD mailied

۴.۵. حالت هیجانی، هزیان، حال یهوده و از خود بخود را گویند

۳. خواب آلودگی (رویای خوش)

۴. تسکین درد

۵. انبساط خاطر همراه با احساس آرامش

۶. رویاهای شیرین و مطبوع

۷. احساس مبهم از زمان و مکان

به طور کلی مواد مخدر را به چهار دسته تقسیم می کنند.^۱ :

۱) تریاک و مشقات آن: تریاک از شیرۀ حاصل از گرزهای گیاه خشخاش (شقایق پاپاورسامنیفروم

۱. ۶. اسعدی ، سید حسن (۱۳۷۲) ، پژوهشنامه ای در باره بحران جهانی مواد مخدر و... سازمان تبلیغات اسلامی ، ص ۴۸

– (PAPAVER SAMNIFRUM) به دست می‌آید . مشتقات تریاک گاهی به استحضالات تریاک بر می‌گردد و گاهی به آکالوئیدهای تریاک بر می‌گردد؛ یعنی آن عنصر شیمیایی که از تریاک استحصال می‌شود؛ مثل شیر ، سوخته ، نقاله. اینها در واقع در اثر تغییری است که در خود تریاک ایجاد می‌شود . تریاک وقتی که سوخته می‌شود یا به صورت شیر در می‌آید، به صورت محلول یا تفاله‌ای در می‌آید که از استحصال شیر به جا می‌ماند) شیر تریاک دو نوع است که اولی همان شیر استحصال شده و جمع آوری شده از گرز خشخاش است که در اثر مجاورت هوا و از دست دادن آن خود خشک شده و تبدیل به تریاک می‌شود و در اثر استعمال تریاک با وسیله‌ای

به نام وافور یا بافور آنچه باقی می ماند به سوخته
 تریاک مشهور است. دیگری شیره مطبوخ است که در
 نتیجه مخلوط کردن سوخته تریاک با آب و جوشاندن
 آن حاصل می شود و مصرف کننده آن « را شیرهای
 و مکان استعمال آن « را شیره کش خانه می گویند)
 آنچه از صاف کردن و گرفتن آب شیره مطبوخ به دست
 می آید تفاله نامیده می شود. گاهی منظور از تریاک
 آکالوئیدها هستند ؛ یعنی عنصری که تشکیل دهنده
 آن است و در واقع خلوص یا ناخالصی تریاک به آن
 بر می گردد. مرفین اصلی ترین آکالوئیدی است که
 در تریاک وجود دارد. هروئین نیز با تغییر شیمیایی که
 در تریاک و مرفین ایجاد می شود به دست می آید و
 متادون نیز از دیگر آکالوئیدهای تریاک است. راجع به

متادون ، چون اخیراً مصرف آن برای ترک اعتیاد زیاد شده است، باید گفت : متادون متعلق به گروهی است که از مواد به نام شبه افیون ها ست. شبه افیون ها موادی با ساختار شیمیایی و عملکردی شبیه به مرفین هستند. متادون به صورت صناعی ساخته می شود و به عنوان جانشینی برای درمان افراد وابسته به هروئین و دیگر شبه افیون ها به کار می رود. طول مدت اثر آن بسیار طولانی تر از هروئین است، به طوری که مدت اثر یک دوز واحد آن تقریباً ۲۴ ساعت است در حالی که در مورد هروئین ممکن است فقط دو ساعت باشد . متادون را در یک برنامه درمانی ترک اعتیاد به صورت محلولی در آب میوه تجویز می کنند. شاید منظور از شربت تریاک هم که توسط برخی از